

5. Российское законодательство X–XX веков: В 9 т. – М., 1985. – Т. 3: Акты Земских соборов.
6. Права, за якими судиться малоросійський народ. 1743: Законодавство / Ред. кол. О.М. Мироненко, К.А. Вислобоков, І.Б. Усенко та ін. – К., 1997.
7. Российское законодательство X–XX веков: В 9 т. – М., 1986. – Т. 4: Законодательство периода становления абсолютизма.
8. *Субтельний О.* Україна: історія / Пер. з англ. Ю.І. Шевчука. – 3-є вид., перероб. і доп. – К., 1993.
9. Об изъятии из общей подсудности в местностях, объявленных на воинском положении: Декрет ВЦИК от 20 июня 1919 г. № 41. // Декреты Советской власти. – М., 1971. – Т. 5.
10. Постанова Пленуму Верховного Суду СРСР 8 січня 1942 р. // Соціалістическа законність. – 1942. – № 2. – С. 30-31.
11. Про кримінальну відповідальність за крадіжку: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 04 червня 1947 р. // ВВР СРСР. – 1947. – № 19.
12. Про посилення охорони індивідуальної власності громадян: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 04 червня 1947 р. // ВВР СРСР. – 1947. – № 19.
13. Кримінальний кодекс України: Затв. Законом УРСР від 28 грудня 1960 р. «Про затвердження Кримінального кодексу Української РСР» // ВВР УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 14.
14. Уголовный кодекс Украины: Научно-практ. comment. / Отв. ред.: В.И. Шакун, С.С. Яценко. – 5-е изд., доп. – К., 1999.

Надійшла до редакції 22.06.2011

В.І. Луганський

(Ленінський районний суд м. Луганська)

УДК 347.36

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

Розглянуто момент закінчення невиконання судового рішення, визначено деякі проблеми застосування ст. 382 КК та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: *формальний склад злочину, адміністративна преюдиція, невиконання судового рішення.*

Рассматривается момент окончания неисполнения судебного решения, определяются некоторые проблемы применения ст. 382 УК и предлагаются пути их решения.

Ключевые слова: *формальный состав преступления, административная преюдиция, неисполнение судебного решения.*

The article deals with the identification of the moment by which a failure to comply with a judgment is considered to be finished. Some problems of the application of the art. 382 of the Criminal Code of Ukraine are enlightened, and the ways for their solution are proposed.

Keywords: *formal legal structure of a crime, administrative prejudice, failure to comply with a judgment.*

Постановка проблеми. Невідворотність виконання судового рішення є однією з важливих складових, на яких ґрунтується авторитет усієї судової влади в Україні. У свою чергу, забезпечити цю невідворотність призначені різні заходи правового впливу, серед яких важливе місце посідає кримінальна відповідальність за умисне невиконання судового рішення, передбачена ст. 382 Кримінального кодексу (далі – КК) України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідженню складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України, приділялася увага в роботах Ю.В. Александрова, А.А. Васильєва, Г.М. Зеленова, В.Д. Ларічева, С.В. Максимова, М.І. Мельника, В.О. Навроцького, І.В. Самощенка, П.О. Скоблікова, В.М. Трубнікова, В.І. Тюніна, В.І. Тютюгіна, Т.Д. Устінової, М.І. Хавронюка, Є.Ю. Четвертакова та ін. Водночас внесені зміни як до ст. 382 КК (Невиконання судового рішення), так і до законодавства про виконавче провадження потребують додаткового розгляду та осмислення.

Метою цієї статті є дослідження деяких проблемних аспектів застосування ст. 382 КК України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз диспозиції ст. 382 КК дає змогу дійти висновку, що закріплений в цій статті злочин має формальний склад.

Розглядаючи питання про момент закінчення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 382 КК України, не можна залишити поза увагою питання про задекларовану в чинному КК України відмову від конструювання злочинів з адміністративною преюдицією¹, яка була притаманною КК України 1960 р. Водночас у чинному КК склалася ситуація, за якої адміністративної преюдиції нібито й немає, але передбачено ряд статей, які пов'язують настання кримінальної відповідальності якраз з попереднім притягненням особи до відповідальності – адміністративної чи дисциплінарної.

Як слушно зазначає В.О. Навроцький, відмова від адміністративної преюдиції з її більш-менш чіткою процедурою притягнення до адміністративної відповідальності не стала на заваді фактичного введення дисциплінарної преюдиції [1, с. 62].

На підтвердження цієї позиції необхідно звернутися до ч. 1 ст. 382 КК. За своєю конструкцією аналізований склад злочину сконструйований як формальний та вважається закінченим при невиконанні вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, з моменту закінчення строку, відведеного на виконання відповідного судового акта, а при перешкоджанні виконанню вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, – з моменту вчинення дій, що пере-

¹ Під злочинами з преюдицією звичайно розуміють такі посягання, кримінальна відповідальність за які настає за умови попереднього притягнення цієї ж особи до юридичної відповідальності іншого виду (наприклад, адміністративної, дисциплінарної).

шкоджають державному виконавцю або іншим особам, уповноваженим на виконання відповідного судового акта, виконати його.

Цей висновок кореспондується зі ст. 90 Закону України «Про виконавче провадження», у ч. 1 якої зазначено, що за порушення вимог Закону України «Про виконавче провадження», невиконання законних вимог державного виконавця фізичними, юридичними чи посадовими особами, несвоєчасне подання або неподання звітів про відрахування із заробітної плати та інших доходів боржника, неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника, а також неповідомлення боржником про зміну місця проживання чи місцезнаходження або місця роботи (отримання доходів), а також за неявку без поважних причин за викликом державного виконавця винні особи несуть відповідальність у встановленому законом порядку. У ч. 2 цієї статті говориться про те, що за наявності ознак злочину в діях особи, яка умисно перешкоджає виконанню рішення чи іншим чином порушує вимоги закону про виконавче провадження, державний виконавець складає акт про порушення і звертається до правоохоронних органів з поданням (повідомленням) про притягнення особи до кримінальної відповідальності відповідно до закону.

Отже, при невиконанні або перешкоджанні виконанню вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, державний виконавець складає акт про порушення і звертається до правоохоронних органів з поданням (повідомленням) про притягнення особи до кримінальної відповідальності, правоохоронний орган (у такому випадку – прокуратура) має порушити кримінальну справу за ст. 382 КК.

Водночас такий порядок притягнення винних осіб за умисне невиконання судових рішень існує не за всіма категоріями виконавчих проваджень. Відповідно до ч. 1 ст. 89 Закону України «Про виконавче провадження» у разі невиконання без поважних причин у встановлений державним виконавцем строк рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, та рішення про поновлення на роботі державний виконавець виносить постанову про накладення штрафу на боржника-фізичну особу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі – н.м.д.г.); на посадових осіб – від двадцяти до сорока н.м.д.г.; на боржника-юридичну особу – від сорока до шістдесяти н.м.д.г., і встановлює новий строк виконання. Відповідно до ч. 2 цієї статті у разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин державний виконавець у тому ж порядку накладає на нього штраф у подвійному розмірі та звертається до правоохоронних органів з поданням (повідомленням) про притягнення боржника до кримінальної відповідальності відповідно до закону.

Усі судові акти можна умовно поділити на дві групи. До першої групи належать ті судові акти, які в примусовому порядку можуть ви-

конати держані виконавці та інші особи, уповноважені чинним законодавством на виконання відповідних судових рішень (наприклад, рішення про стягнення з боржника певної суми). Другу групу утворюють судові акти, які нерозривно пов'язані з особою боржника або обійманою ним посадою і можуть бути виконані лише боржниками (рішення, яке зобов'язує боржника вчинити певні дії, і рішення про поновлення на роботі). У зв'язку з цим виникає запитання: чому саме за невиконання судових рішень, які утворюють другу групу в редакції Закону України № 2677-VI від 4 листопада 2010 р. «Про виконавче провадження», збережено адміністративну преюдицію? Можливо, законодавець таким чином дає боржникам другий шанс, щоб виправити становище, перед тим як бути притягнутим до кримінальної відповідальності, а, можливо, задля того, щоб простіше було доказувати умисний характер дій осіб, які не виконують відповідний судовий акт.

Так, особа 1, працюючи техпрацівником у Новосемінівській сільській раді та отримуючи у 2010 р. заробітну плату 811, 37 грн., у 2011 р. – 2890 грн., достовірно знаючи, що у відділі державної виконавчої служби Іванівського районного управління юстиції знаходиться на виконанні судовий наказ про стягнення з особи 1 на користь ВАТ «Сведбанк» заборгованості по кредитному договору в розмірі 17252,50 грн. та судового збору в розмірі 86,26 грн., витрат на інформаційно-технічне забезпечення в розмірі 15 грн. та виконавчий лист про стягнення з особи 1 на користь ТОВ «Комерційний банк «Дельта» заборгованості по кредитному договору у розмірі 14655,59 грн., маючи при цьому реальну можливість виконання судового наказу, виданого Суворовським районним судом м. Херсона, та рішення Печерського районного суду м. Києва, умисно ухилялась від сплати коштів та до моменту розгляду кримінальної справи у суді не здійснила жодної виплати на рахунок стягувачів. За ці діяння особа 1 була притягнута до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 382 КК [2].

В іншому випадку рішенням Заставнівського районного суду особа 1 зобов'язана перенести всі наявні вулики із бджолиними сім'ями із земельної ділянки за межі житлового масиву м. Заставна на відстань не менш 300 метрів. На виконання зазначеного рішення суду видано виконавчий лист, який звернуто до примусового виконання. 20 липня 2010 р. державним виконавцем відділу ДВС Заставнівського РУЮ складено акт, яким засвідчено невиконання рішення Заставнівського районного суду. У зв'язку з цим 27 липня 2010 р. постановою державного виконавця особу 1 притягнуто до адміністративної відповідальності за невиконання рішення суду у виді штрафу в розмірі 51 грн. 5 серпня 2010 р. державним виконавцем складено акт, яким засвідчено невиконання рішення Заставнівського районного суду. 16 серпня 2010 р. особу 1 вдруге притягнуто до адміністративної відповідальності. Проте особа 1 зно-

ву не виконала зазначене рішення суду, тому її було притягнуто до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 382 КК [3].

Отже, в першому випадку особа одразу була притягнута до кримінальної відповідальності, а у другому – лише після того, як її двічі притягнули до адміністративно відповідальності, даючи шанс виконати судові рішення. Тому ми вважаємо, що такою диференціацією відповідальності законодавець порушує принцип рівності осіб перед законом.

Також викликає зауваження чинна редакція ч. 2 ст. 89 Закону України «Про виконавче провадження». Як вже було зазначено, у цій частині говориться про те, що в разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин державний виконавець у тому ж порядку накладає на нього штраф у подвійному розмірі та звертається до правоохоронних органів з поданням (повідомленням) про притягнення боржника до кримінальної відповідальності відповідно до закону. Якщо за повторне невиконання рішення державний виконавець притягує винну особу до адміністративної відповідальності та накладає на неї штраф, то про яку кримінальну відповідальність може йти мова? Адже якщо цю особу притягнути ще й до кримінальної відповідальності, то матиме місце ситуація, коли за одне й те саме діяння (повторне невиконання судового рішення) особа буде двічі притягнута до різних видів відповідальності.

Якщо ж у законі мається на увазі ситуація, коли після притягнення вдруге до адміністративної відповідальності особа знову не виконала судові рішення і її треба притягнути до кримінальної відповідальності, то про цю протиправну поведінку має повідомити державний виконавець, у компетенцію якого входить виконання судового рішення, а не службова особа правоохоронного органу.

Скоріш за все, законодавець мав на увазі ситуацію, коли після повторного притягнення боржника до адміністративної відповідальності він продовжує свою протиправну бездіяльність та не виконує відповідне судові рішення. Саме такий підхід було запроваджено у ст. 87 в редакції Закону України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV «Про виконавче провадження». У ч. 1 цієї статті було зазначено, що у разі невиконання без поважних причин у встановлений державним виконавцем строк рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, які можуть бути виконані лише боржником, та рішення про поновлення на роботі, державний виконавець виносить постанову про накладення штрафу на боржника-фізичну особу в розмірі від двох до десяти н.м.д.г., на посадових осіб – від десяти до двадцяти н.м.д.г. і на боржника-юридичну особу – від двадцяти до тридцяти н.м.д.г. та призначає новий строк для виконання. Відповідно до ч. 3 цієї статті у разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин державний виконавець у тому ж порядку накладає штраф на боржника у подвійному розмірі. *При подальшому*

невиконанні рішення боржником державний виконавець порушує клопотання перед судом про кримінальну відповідальність боржника відповідно до закону (курсив наш. – В.Л.).

Також не зрозуміло, чому в ст. 89 Закону України «Про виконавче провадження» передбачено необхідність двічі притягувати особу, яка не виконує відповідний судовий акт, до адміністративної відповідальності, а лише потім ставити питання про притягнення до відповідальності кримінальної. На наш погляд, така поступливість законодавця лише віддаляє факт належного виконання судового рішення та подовжує строк, впродовж якого порушуються законні права стягувачів.

Так, рішенням Ямпільського районного суду Сумської області у справі за позовом голови Свеської селищної ради до особи 1 про повернення територіальній громаді смт. Свеса майна, переданого на зберігання, особа 1 була зобов'язана повернути автомобіль ГАЗ-53 та трактор МТЗ-80. На виконання цього було видано виконавчий лист, з яким особа 1 була ознайомлена у встановленому законом порядку. Постановою державного виконавця відділу державної виконавчої служби Ямпільського районного управління юстиції у Сумській області від 12 січня 2011 р. було відкрито виконавче провадження та надано боржнику термін для добровільного виконання до 25 січня 2011 р. 25 січня 2011 р., згідно з актом державного виконавця, підписаного головою Свеської селищної ради, особа 1, діючи умисно, протиправно, шляхом ухилення від виконання рішення суду, що набрало законної сили, не передав вищезазначене майно, хоча мав таку можливість. Тому на особу 1 був накладений штраф у розмірі 170,00 грн. Листом від 10 грудня 2011 р. особі 1 було надано новий строк для виконання рішення Ямпільського районного суду – до 10 березня 2011 р. Однак і до цього терміну особа 1 не передала вищезазначене майно, хоча мала таку можливість, у зв'язку з чим на її було накладено штраф у розмірі 340,00 грн. Після притягнення до адміністративної відповідальності вдруге особа 1 і далі не виконувала рішення Ямпільського районного суду Сумської області, тому її було притягнуто до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 382 КК [4].

У наведеному випадку з моменту набрання рішення Ямпільського районного суду Сумської області законної сили до моменту порушення проти особи 1 кримінальної справи пройшло понад п'ять місяців.

Висновки. Підбиваючи підсумок вищезазначеному, можна зробити такі висновки:

- по-перше, невиконання судового рішення є злочином з формальним складом та вважається закінченим при невиконанні вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, з моменту закінчення строку, відведеного на виконання відповідного судового акта, а при перешкоджанні виконанню вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, – з моменту вчинення дій, що перешко-

джають державному виконавцю або іншим особам, уповноваженим на виконання відповідного судового акта, виконати його;

- по-друге, невиконання судового рішення, яке зобов'язує боржника вчинити певні дії, і рішення про поновлення на роботі за своєю суттю є складом злочину з адміністративною преюдицією;

- по-третє, з метою забезпечення принципу рівності громадян перед законом вважаємо за доцільне виключити адміністративну преюдицію з Закону України «Про виконавче провадження». Якщо ж законодавець не піде на цей крок, пропонуємо ч. 2 ст. 89 цього Закону викласти в такій редакції: «...у разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин державний виконавець звертається до правоохоронних органів з поданням (повідомленням) про притягнення боржника до кримінальної відповідальності відповідно до закону».

Бібліографічні посилання

1. *Навроцький В.О.* Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960 р. та 2001 р.). – К., 2001.
2. Архів Іванівського районного суду Херсонської області. Справа № 1-85 за 2011 рік. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/17503734>.
3. Архів Заставнівського районного суду Чернівецької області. Справа № 1-134 за 2010 рік. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/12320509>.
4. Архів Ямпільського районного суду Сумської області. Справа 1-82 за 2011 рік. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/17055157>.

Надійшла до редакції 15.09.2011

С.В. Лучко

викладач

*(Дніпропетровський університет
економіки та права)*

УДК 343.825

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ В КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ КРАЇН СНД

Досліджено зарубіжний досвід соціальної роботи із засудженими в кримінально-виконавчому законодавстві країн СНД.

Ключові слова: *зарубіжний досвід, соціальна робота, засуджений, кримінально-виконавче законодавство.*

Исследован зарубежный опыт социальной работы с осужденными в уголовно-исполнительном законодательстве стран СНГ.

Ключевые слова: *зарубежный опыт, социальная работа, осужденный, уголовно-исполнительное законодательство.*

The article is dedicated to foreign experience of social work with